

jo označuje tako: „Brezobzirnost brez humorja, sirovost, s katero so napadli vsakega nasprotnika, poulični način, ki se je širokoustil v novem slovstvu, mladeniška predrznost nezrelega teoretiziranja, smešna nevednost v slovstvenih stvareh, ničnost lastnih del, nestrpljivo strankarstvo, s katerim so mladenči isto smer nadaljevali, proti kateri so se baje bojevali, — to so

značilne poteze nove moderne struje.“ Hoteli so ustvariti novo teorijo, in to se jim je zdelo več vredno nego pa ustvarjanje samo. Zagnali so krik: Realizem, ne idealizem! Resnica, ne lepota! Tega pa moderni niso vedeli, da Nemci že imajo poetičen realizem. Zarad tega pa tudi niso znali ločiti resnice in istinitosti.

(Dalje.)

SLOVENSKA.

Človek in pol. Roman. Spisal Ivo Šorli. Ljubljana 1903. Založil L. Schwentner. Str. 174. Cena 2.50 K. — Pred sabo imamo tendenciozen roman. Pisatelj je razdelil svojim junakom vloge, katere morajo tako igrati, da slednjič lahko on reče: Torej je res tako, kakor pravim. Oni nastopajo kot priče, da je pisateljeva filozofija prava. Njegov glavni junak izreka ob sklepu povesti tezo, ki jo izkuša pisatelj dokazati: „Večina izmed krepih, čistih značajev, ki so zmožni hoditi v zrelejših letih lepa, prava, ravna, čista pota, ne da bi jih moglo še kaj speljati z njih, večina takih značajev se je opralo v mladih letih v — blatu življenja!“ (Str. 173.)

Pisatelj nam dokazuje to s pomočjo teorije o — „človeku in pol“, ki ni nič drugega, nego „Uebermensch“ Nietzschejev. Ta „človek in pol“ v naši povesti je zdravnik Rihard, kateri je že prišel skozi „blato življenja“, ko se začne naša povest, in zdaj kot Zarathustra vse ve, vse prav naredi, vse sodi in kritizira. V njem nam je hotel podati Šorli vzor človeka, kakršen bi moral biti po njegovih mislih. Pred vsem je ta vzor-človek pristaš modernih struj v leposlovju. Pozitivno verskega mišljenja ne pozna, ampak si svojo moralo sproti sam dela. To je morala nadmoči duševne in telesne: prvo kaže s tem, da se prav krvavo in neusmiljeno norčuje iz vsakoga, katerega spozna

za umsko slabejšega, drugo pa s tem, da v gostilni v ponočnih urah tudi koga udari. Seveda je tudi pristaš dvobojevanja. V narodnem oziru je nasprotnik vsakega praznega besedenja in ostro obsoja ono prvaštvo, ki hoče povzdigniti le sebe na podlagi narodnosti. Tu proseva odločno „realistična“ smer v politiki, katere sledé nekateri naših mlajših.

„Človeku in pol“ nasproti je postavil gospod Šorli navadne ljudi, ki so manj vredni, ker so bolj splošno človeški. Tu je pred vsem Plesich, uradnik, aristokrat in renegat, kateri je po neki čudni asociaciji idej postal v Šorlijevih očeh zastopnik verskega mišljenja. Ta je imel nesrečo, da ga je oče dal skrbno vzgojiti. Zato se ni mogel oprati v mladosti v „blatu življenja“ in je moral torej v poznejših letih v blatu poginiti.

Ženske značaje zastopa Kornelija. Tudi ta je tako nesrečna, da so jo v mladosti samostanske redovnice ohranile „blata življenja“. Ona je zaročenka Rihardova. A ker se ni še naučila, da bi igrala vlogo „dekleta in pol“, ne more pojmiti nadčloveške moralne vrednosti svojega ženina, tem manj, ker izve, da kot dijak ni živel preveč skrupulozno. Zato postane žena Plesicheva. Zdaj jo vleče pisatelj skozi „blato življenja“, da jo „opere“. Čudno naglo postane iz nedolžne, deviške Kornelije — pijanka, katera nam kmalu nudi pojave kroničnega alkoholizma. Plesicha k sreči ubijejo in zdravniku Rihardu

se posreči, da še o pravem času ustavi Korneliji napredovanje alkoholne bolezni ter jo tako ozdravi dušno in telesno. In glejte h koncu srečen par: Riharda in Kornelijo, vse tri oprane v „blatu življenja“, vse tri vzvišene nad verske, narodne in socialne predsodke — vse tri, pravim, ker vsak izmed obeh je „človek in pol“!

Pisatelj je izkušal svojo enostransko tezo dokazati z dovtipnostjo, katera je semtertje prav sarkastična, včasih pa tudi nekoliko prisiljena.

Gosp. I. Vavpotič nam je „človeka in pol“ tudi naslikal. Lepo je počesan in salonsko oblečen, v roki ima pa bič, s katerim vtepa silno neumnim človeškim prikaznim svojo modrost v glavo. Podoben je ravnatelju kakega „cir-kusa“. „Človek in pol“ ne hodi po zemlji, ampak po človeških glavah. Saj ta filozofija uči, da je velika masa človeštva grozno neumna in ustvarjena le za to, da jej nekateri „nad-ljudje“ hodijo po glavi.

Za nas navadne ljudi je edina sreča ta, da nam ni treba verovati v to filozofijo. Sicer bi morali hrbet nastavljeni udarcem vsakoga, ki si domišlja, da je „človek in pol“.

Dr. E. Lampe.

Ivan Skuhala, kn. šk. duhovni svetovalec, župnik in dekan ljutomerski. Življenjepisne črtice. Prijatelju v spomin načrtal prijatelj. V Mariboru 1903. Založil Jernej Voh. Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. — Prav pristržno in prijateljsko je pisan ta življenjepis. Pokojni dekan Skuhala je bil prej profesor morale v semenišču in tudi ravnatelj deškega semenišča v Mariboru. Kot pisatelj nam je dobro znan. Tu posnemamo iz knjižice g. J. Voha popis njegovega književnega delovanja.

Začel je pisati že na gimnaziji in v bogoslovju; pa dolgo ni prišlo njegovo delovanje na svetlo. Knjigo, katero je družba sv. Mohorja izdala šele l. 1889. pod naslovom: „Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa“, je bil spisal že l. 1871. kot kapelan v Žalcu. V Konjicah je izdal življenjepis rajn. nadžupnika Jožefa Rozmana. Pisal je takrat prav marljivo drobne zgodbe za „Vrtec“ in podlistke za „Slovenca“. Za zlato mašo frančiškana čast. o. Celestina Fošnerja je napisal v „Slovincu“ daljši podlistek, ki je pozneje izišel v posebni knjižici pod naslovom: „Mladega Gašperja življenje in trpljenje.“ Ljubljana 1884. Mnogo je pisal za „Slov. Gospodarja“, posebno za njegovo „Cerkveno prilogo“ pod znamko I. S—a., ali pa pod pisateljskim imenom: I. S. Gombárov. Ker je njegovemu dedu bilo ime Marka, je to ime rad prideval svojim junakom.

Poslovenil je Knechtove „Zgodbe sv. pisma“, ki so potem že štirikrat izišle pri Herderju v

Freiburgu. Mnogo se je trudil tudi pri „Slov. Prijatelju“, za katerega je uredil več Rozmanovih pridig, 65 govorov pa je priredil za natisk iz zapuščine svojega pokojnega prednika, g. Franca Cvetka, nekdanjega župnika ljutomerskega. L. 1879. v „Sl. Pr.“ priobčene pridige so večinoma Cvetkove, a l. 1881. skoraj same Rozmanove. Kar jih je pokojnemu monsignoru Andreju Einspielerju preostalo, te je priobčil „Duhovni Pastir“ v Ljubljani. Pisal je tudi v nekdanji „Kres“, v knjige „Družbe sv. Mohorja“ in v „Drobtinice“. V poslednjih najdemo življenjepis pokojnega prelata Franca Kosarja, stolnega dekana mariborskega; „Družba sv. Mohorja“ je pa priobčila iz njegovega peresa med drugim življenjepis pokojnega stolnega prošta lavantinskega, g. Franca Sorčiča, in življenjepis nadžupnika laškega, slovenskega mecena An-

Ivan Skuhala.

tona Žuža. Skuhala je spisal tudi dva molitvenika za bogoljubno mladino ter ocenil mnogo slovenskih in nemških knjig.

S to knjižico je postavil g. kanonik Voh svojemu prijatelju lep spominek.

Zaščitnikoma Levčevega pravopisa v novič v prevdarek. Spisal prof. V. Bežek. Ponatisk iz „Popotnika“ oziroma iz „Ljubljanskega Zvona“. V Celju 1902. Tisk D. Hribarja. — G. Bežek se bori proti jezikoslovnim načelom naših jezikoslovcev o. Škrabca, dr. Štreklja in ravnatelja Levca. Nazori, katere razlaga in priporoča v tej knjižici, bi se dali izraziti kratko tako-le:

Pravopis so nam ustvarili naši časnikarji od onega časa sem, ko se je jel probujati slovenski narod. Ti so ustvarili naš književni